

Володимир Возняк
Дрогобицький державний педагогічний університет
ім. Івана Франка,
м. Дрогобич

МІРА ДОРЕЧНОСТІ ВИРАЗУ “ОСОБИСТІСНІ ЦІННОСТІ ФІЛОСОФА”

У плані методології історико-філософського аналізу, безперечно, можна користуватись формулюванням “особистісні цінності філософа”, розуміючи під категорією “цінність” саме те, що зазвичай під нею розуміють. Проте, на мою думку, не варто забувати, що сама ця категорія – суто історичний продукт. Її поява та інтенсивне використання в філософському обігові з часів неокантіанства засвідчує капітальний факт дезонтологізації та суб’єктивації буття, відриву об’єктивної істини від суб’єкта, і тоді наука суто зовнішньо змушена доповнюватись цінностями, відображення світу – зовнішньою “активністю”. Саме так і через це з’являється “аксіологія”.

Можна поставити ряд запитань: чи виступав Сократ для Платона як “цінність”? Чи був світ ідей для Платона певною “цінністю”, нехай найвищою? Чи було знання як основа чесноти для Сократа “цінністю”? Чи був Бог для середньовічних отців Церкви деякою “цінністю”? Чи був для Декарта “цінністю” методичний сумнів а для Спінози – субстанція як *causa sui*? Свобода і, відповідно, категоричний імператив для Канта – “цінність”? А що таке для Гегеля абсолютна ідея, діалектичний метод – теж “цінності”? – Здається, ці запитання риторичні. Чи відноситься закоханий до предмету своєї любові як до “цінності”?

Наші “теоретичні педагоги” добалакались і дописались, майструючи “сучасну ієрархію цінностей”, що Бог – це “найвища цінність”; тут же вони пропонують цінності, що вишикувані по ранжиру (відповідно до “соціального замовлення”) *прищеплювати* підростаючому поколінню, вбачаючи саме в такій *вакцинації* сутність *виховання* як такого. Тільки при цьому забувається, що медично-профілактичне щеплення має на меті вироблення в організмі стійкого *імунітету* проти тієї хворі, що в безпечних дозах вводиться. – Чи не від такої педагогічної вакцинації у сучасних молодих виробився стійкий імунітет до таких реалій, як Істина, Добро, Краса, дійсна художня культура, мислення і т.п.?

Істинно віруюча людина знає Бога Живого і спілкується з ним як з вищим “Ти”. При чому тут “цінність”?

За концепцією Олега Дробницького “цінності”, або нормативно-оцінні уявлення, містять в собі певні *готові рішення, формули*, які *не розшифровують* індивідові ані зміст його діяльності, ані його місце у світі. Це – особливий і вельми необхідний феномен *буденної свідомості*, здорового глузду. Але ж завдання філософа – саме в тому, щоб *розшифрувати*, розкрити, *помислити* (і якомога ретельніше) *найістотніше* в бутті і в самому собі. Платон *мислить* світ ідей і мислить *світом* ідей, так само як Гегель напружено й інтенсивно мислить абсолютну ідею та процес її розгортання в світові – аж до саморуху його власної думки. Хіба це їх “особистісні цінності”? Що додає нам до розуміння Платона і Гегеля слівце “цінність”? Для Канта свобода була саме *свободою* в своїй непорушній і помисленій істотності. Для Фіхте діло-дія “Я” постає саме тим, чим в *своїй сутності* цей процес є. Для Платона Сократ – це улюблений *Учитель*, що абсолютно відповідає своєму «поняттю», і цим сказане *все*. Якщо з узяти все те, що класичні філософи вважали найважливішим, звести до спільного знаменника і обізвати благозвучним словом “цінності”, то одержимо худосочний *розсудковий* конструкт, і не більше.

Що *цінували* (*поціновували*) ті чи інші філософи? В якому смислі? Невже в тому буденному – “я про тебе так дбаю, а ти, невдячний, не цінуєш”? Безперечно, як живі люди, філософи мали певні звички, уподобання, захцянки. Хтось віддавав перевагу певному сорту пива, хтось полюбляв довгі бесіди за обідом з друзями і суворо вивірені в часі прогулянки, комусь до вподоби було під час творчого писання нещадно палити люльку за люлькою... А чому б не такому рівні вести розмову про “особистісті цінності філософа”?

Отже, категорія “цінність” є вельми підступною, – до речі, як і будь-яка філософська категорія.